

ВІННИЧЧИНА В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Людмила Войтко

ВІННИЧЧИНА НА ЗЛАМІ СТОЛІТЬ (1991-2000 РР)

Анотація: У статті розглянуто політичні, економічні та соціальні зміни, які відбулися на Вінниччині в період з 1991 по 2000 роки. Особливу увагу приділено ролі регіону у загальнонаціональних процесах демократизації, розвитку місцевого самоврядування та громадянського суспільства.

Ключові слова: Вінниччина, незалежність України, політичні процеси, місцеве самоврядування, економічні реформи, громадянське суспільство, демократія, 1991-2000 роки.

Lyudmila Voitko

VINNYTSIA AT THE TURN OF THE CENTURY (1991-2000)

Abstract. The article examines the political, economic, and social changes that took place in the Vinnytsia region from 1991 to 2000. Special attention is given to the region's role in national democratization processes, the development of local governance, and civil society.

Keywords: Vinnytsia, Ukraine's independence, political processes, local governance, economic reforms, civil society, democracy, 1991-2000 y.

Період з 1991 по 2000 рік є важливою сторінкою в історії Вінницької області, як і всієї України, оскільки саме в цей час формувалися основи незалежної держави. Вінниччина, як історично та економічно значимий регіон, відіграла важливу роль у розвитку національної економіки, політики, культури та соціальних процесів. Дослідження трансформацій, що відбулися у Вінницькій області після проголошення незалежності, дозволяє краще зрозуміти, як регіон адаптувався до нових умов і які виклики стояли перед ним.

Метою цієї роботи є аналіз соціально-економічного та політичного розвитку Вінниччини в перше десятиліття незалежності України. Основну увагу приділено дослідженню викликів, що постали перед регіоном у цей період, зокрема в контексті економічних реформ, політичних змін та культурно-просвітницької діяльності.

Економічна ситуація на Вінниччині в 1990-х роках. З моменту проголошення незалежності в 1991 році Вінниччина зіткнулася з численними економічними проблемами. Економічний спад був одним із найбільших викликів для регіону, оскільки перехід від планової економіки до ринкової супроводжувався руйнуванням усталених господарських зв'язків та падінням виробничих показників. Промисловість, яка значною мірою залежала від аграрного сектору, зазнала серйозного удару [4, с. 96].

Підприємства області зіткнулися зі значним скороченням державного фінансування, що призвело до зупинки або скорочення виробництва на багатьох заводах і фабриках. Це викликало зниження рівня життя населення та зростання безробіття [2, с. 184]. Водночас аграрний сектор також зазнав втрат через нестачу сучасних технологій та фінансових ресурсів для ведення господарської діяльності.

Земельна реформа 1994 року дала місцевим жителям змогу створювати фермерські господарства, однак процес реформування аграрного сектору був повільним через бюрократичні перешкоди та слабку державну підтримку [3, с. 43]. Проте приватизація землі та розвиток приватного підприємництва стали кроками до модернізації аграрної галузі.

Соціальні зміни та розвиток інфраструктури. Зміни в економіці супроводжувалися соціальними проблемами. Зростання безробіття, зниження рівня життя та інфляція стали типовими явищами для Вінниччини в 1990-х роках. Соціальна напруженість зросла через нестачу фінансових ресурсів для підтримки соціальних програм, що спричинило погіршення умов у сферах охорони здоров'я та освіти [5, с. 212].

Попри економічні труднощі, у Вінницькій області почали реалізовувати проекти з розвитку інфраструктури. Зокрема, відновлювали транспортні мережі, що сприяло покращенню сполучення між різними частинами області та інтеграції регіону у загальноукраїнські економічні процеси [4, с. 102].

Політичні процеси та роль Вінниччини у загальнонаціональних змінах. Вінниччина активно долучилася до політичного життя України. Формування нових політичних партій та рухів, що виникли після розпаду СРСР, сприяло розвитку демократії. Вінничани активно брали участь у виборах, підтримуючи кандидатів, які відстоювали їхні інтереси. Політична активність на місцевому рівні стала основою для більшої участі громадян у формуванні політичного курсу регіону та країни в цілому [2, с. 119].

З проголошенням незалежності України у 1991 році Вінниччина стала невід'ємною частиною масштабних загальнонаціональних політичних процесів. Важливу роль у розвитку політичної культури регіону відіграли демократичні зміни, що почалися із перших загальноукраїнських виборів та місцевих виборів, які відбулися на хвилі демократизації суспільства. В цей час Вінниччина продемонструвала високий рівень політичної активності населення, що стало одним із важливих факторів зміцнення місцевої демократії [1, с. 32].

Однією з найсуттєвіших подій у політичному житті регіону стали перші вільні вибори до Верховної Ради та місцевих рад, що відбулися у 1994 році. Ці вибори заклали основи нової політичної системи України та сформували політичну еліту на місцях, зокрема на Вінниччині. Новообрані органи місцевого самоврядування отримали більші повноваження, що дозволило забезпечити більш ефективне управління регіоном та налагодити зв'язки між центральною владою та громадами. Особливу роль в цьому відіграло активне залучення населення до

процесів прийняття рішень через інструменти місцевої демократії [1, с. 86].

На Вінниччині, як і в інших регіонах України, демократичні процеси були непростими та супроводжувалися політичною боротьбою між різними групами впливу. У перші роки незалежності на місцевому рівні спостерігалася певна нестабільність через відсутність чіткого розподілу влади та неузгодженість між центральною та місцевою владою. Однак уже на кінець 1990-х років ситуація стабілізувалася завдяки реформам у політичній системі, що дозволило зробити політичний процес більш прозорим і керованим [2, с. 184].

Окрім цього, важливим аспектом політичного життя Вінниччини стали процеси децентралізації, які розпочалися в кінці 1990-х років. Реформа місцевого самоврядування надала регіонам більше автономії в управлінні місцевими ресурсами та прийнятті рішень на місцях. Вінниччина стала одним із регіонів, де ці зміни були реалізовані досить успішно, що дозволило підвищити ефективність місцевої влади та покращити якість послуг, що надаються населенню [2, с. 119].

Політичні зміни також торкнулися розвитку громадянського суспільства у регіоні. Вінниччина стала важливим осередком активізації громадських організацій та політичних партій, що працювали над зміцненням демократії та забезпеченням прав людини. Важливу роль у цьому процесі відіграли громадські рухи, що з'явилися на початку 1990-х років. Вони сприяли просуванню демократичних цінностей та правової держави на місцевому рівні, залучаючи до політичних процесів широкі верстви населення [5, с. 133].

Політична активність громадян на Вінниччині стала важливим фактором у загальноукраїнських політичних процесах. Під час виборчих кампаній 1990-х років регіон часто демонстрував високий рівень виборчої активності, що вказувало на зацікавленість громадян у політичних процесах. Так, на парламентських виборах 1998 року Вінниччина продемонструвала один із найвищих показників явки виборців у країні. Це свідчило про те, що громадяни регіону активно брали участь у формуванні політичного курсу держави [1, с. 86].

Важливо відзначити, що на Вінниччині політична еліта активно брала участь у формуванні загальнонаціональної політики. Чимало політичних лідерів регіону стали впливовими гравцями на загальноукраїнській політичній арені. Зокрема, кілька депутатів Верховної Ради України, обраних від Вінниччини, відігравали ключові ролі у законодавчих процесах, що сприяло зміцненню позицій регіону на державному рівні [2, с. 119].

Таким чином, Вінниччина відіграла значну роль у загальнонаціональних політичних процесах, активно долучаючись до реформування держави та зміцнення демократії. Завдяки політичній активності населення, впливовим політичним лідерам та успішному впровадженню місцевого самоврядування, регіон став прикладом для інших областей у питанні розбудови демократичного суспільства.

Культурно-просвітницька діяльність. Культурне життя Вінниччини в перші роки незалежності також зазнало значних змін. Відродження національних традицій та розвиток української культури

стали ключовими напрямками роботи культурно-просвітницьких установ регіону. Організація культурних заходів та освітніх проєктів, спрямованих на збереження історичної пам'яті та національної ідентичності, відіграла важливу роль у процесі національного відродження [3, с. 178].

Зокрема, у Вінницькій області активно працювали музеї, літературні клуби та громадські організації, що сприяли популяризації української культури та мови. Важливу роль у розвитку національної свідомості відігравали наукові конференції та історико-культурні заходи, що проводилися місцевими інтелектуалами [5, с. 224].

Економічна стабілізація. До кінця 1990-х років економічна ситуація почала стабілізуватися. Завдяки реформам у фінансовій та податковій сферах зросли можливості для розвитку підприємництва. Приватизація підприємств у легкій та харчовій промисловості дала змогу створити нові робочі місця, що позитивно вплинуло на рівень зайнятості [1, с. 86].

Залучення іноземних інвестицій стало одним із важливих чинників відродження промисловості та аграрного сектору. Підприємства області почали впроваджувати сучасні технології, що дозволило підвищити продуктивність та конкурентоспроможність місцевої продукції [4, с. 192].

Громадянське суспільство. Одним із досягнень Вінниччини у перші роки незалежності стало формування громадянського суспільства. Регіон став осередком активності громадських організацій, які займалися захистом прав людини, розвитком демократії та національної культури. Важливою частиною цього процесу була взаємодія місцевої влади та громадськості [5, с. 133].

Вінниччина також стала місцем проведення численних заходів, присвячених питанням культурного відродження, національної ідентичності та збереження історичної пам'яті, що сприяло розвитку місцевої громади та зміцненню національної свідомості [2, с. 207].

У підсумку варто відзначити, що період 1991-2000 років для Вінниччини, як і для всієї України, став визначальним етапом становлення незалежної держави та трансформацій у всіх сферах суспільного життя. Економічні реформи, що розпочалися з проголошенням незалежності, призвели до значних змін у промисловості та аграрному секторі області. Відмова від планової економіки та перехід до ринкових відносин викликали серйозні проблеми, зокрема спад виробництва, зростання безробіття та погіршення рівня життя населення. Однак, завдяки земельній реформі та приватизації, були закладені основи для відновлення економічної активності. Станом на кінець 1990-х років Вінниччина поступово почала стабілізувати свою економіку через розвиток підприємництва та залучення інвестицій.

Попри економічні та соціальні труднощі, регіон поступово адаптувався до нових ринкових умов та активно долучився до загальноукраїнських процесів становлення незалежної держави. Політична активність місцевого населення, розвиток культурного життя та економічні реформи сприяли формуванню нових підходів до

управління та розвитку регіону, що дозволило Вінниччині закласти основу для подальшого відродження у новому тисячолітті.

Незважаючи на складнощі, які виникли після розпаду Радянського Союзу та переходу до ринкової економіки, регіон зумів адаптуватися до нових умов. Економічні реформи, політична активність та культурно-просвітницька діяльність стали важливими факторами, які сприяли становленню Вінниччини як частини незалежної України. Важливу роль у цих процесах відіграли місцеві громади та інтелігенція, які активно долучалися до формування нових політичних, соціальних та культурних інститутів. Вінниччина поступово інтегрувалася у загальноукраїнські процеси розвитку, закладаючи основу для подальших успіхів у новому тисячолітті.

Глобальні політичні зміни, які супроводжували економічні реформи, також мали значний вплив на регіон. Демократизація суспільства, проведення перших демократичних виборів і формування місцевого самоврядування дали змогу активніше залучати громадян до процесів управління та прийняття рішень. Це сприяло розвитку політичної культури та підвищенню громадянської активності. Політична стабільність у регіоні, що поступово зміцнювалася, дозволила створити умови для більш ефективного функціонування місцевих органів влади та вирішення нагальних проблем.

Важливою частиною цього періоду стало культурно-просвітницьке відродження на Вінниччині. Відродження національної ідентичності, підтримка української мови та культури, активна робота культурних установ і громадських організацій сприяли розвитку національної свідомості населення. Вінниччина стала важливим осередком культурного життя, де проводилися наукові конференції, виставки, літературні вечори та інші заходи, спрямовані на збереження історичної пам'яті та поширення української культури.

Громадянське суспільство на Вінниччині набуло розвитку через діяльність численних громадських організацій, що зосереджували свою діяльність на захисті прав людини, розвитку демократії та культурного відродження. Співпраця між громадськими активістами та місцевими органами влади сприяла формуванню стійких механізмів соціального діалогу та вирішення проблем.

Отже, перше десятиліття незалежності стало важливим випробуванням для Вінницької області, але водночас і періодом можливостей. З одного боку, складні економічні, соціальні та політичні виклики поставили регіон у нелегке становище, але з іншого боку, реформи та активність місцевих громад дозволили поступово подолати кризові явища. Успіхи у реформуванні економіки, розвиток політичної культури та культурного життя свідчать про те, що Вінниччина відіграла важливу роль у становленні незалежної України, зробивши значний внесок у розбудову держави.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов О. А. Вінниччина: історія і сучасність. Вінниця: Літературна Україна, 2002. 248 с.
2. Коваль В. М. Політичні процеси на Поділлі в роки незалежності. Вінниця: Друкарня Поділля, 2001. 312 с.
3. Литвин О. С. Економічні реформи в аграрному секторі України. Київ: Наукова думка, 2000. 368 с.
4. Павлюк М. П. Історія Вінниці та Вінницької області. Київ: Либідь, 1999. 432 с.
5. Хоменко І. В. Громадянське суспільство і демократичні процеси на Вінниччині. Вінниця: Освіта, 2000. 156 с.

Олександр Вітюк

ФОНДИ ЦДАВО УКРАЇНИ ПРО ІСТОРІЮ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (1991-2021)

Анотація. У статті наведено неопубліковані джерела Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України щодо історії становлення та розбудови Державної міграційної служби України (1991-2021). Державна міграційна служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Ключові слова: громадянство, міграція, нелегальна міграція, мігрант, еміграція, імміграція, біженці, особа без громадянства.

Olexandr Vityuk

TSDAVO UKRAINE FUNDS ON THE HISTORY OF THE FORMATION OF THE STATE MIGRATION SERVICE OF UKRAINE (1991-2021)

Abstract. The article provides unpublished sources of the Central State Archive of the highest authorities and administration of Ukraine regarding the history of the formation and development of the State Migration Service of Ukraine (1991-2021). The State Migration Service of Ukraine is the central body of the executive power, which activities are directed and coordinated by the Cabinet of the Ministers of Ukraine through the Minister of Internal Affairs and which implements state policy in the areas of migration (immigration and emigration), including combating illegal (illegal) migration, citizenship, registration of natural persons, refugees and other legally defined categories of migrants.

Keywords: citizenship, migration, illegal migration, migrant, emigration, immigration, refugees, stateless person.